

The Southern Route of North Korean Migrants: Dynamics and Problems**

Aksaraphak Chaipala*

Abstract

Since the Cold war, Southeast Asia has been facing severe refugee problems from the Vietnam War, Laos and now Rohingya which become significant challenges for this region. Besides the refugee problems within the region, Southeast Asian countries especially those along the southern border of China – Vietnam, Laos, Myanmar and Thailand - have been challenged by North Korean migrants since the end of Cold War. The North Korean migrants travel more than 1,000 kilometers from China to South Korea by using this region as a transit point. These countries, however, have different practices about refugees and definitions concerning refugee status. To define North Korean defector as a “refugee” leads to many questions about how to manage this problem, by using international law or depending on the relationship between those countries with North Korea.

Keyword: *North Korean migrants, Southeast Asia, Mekong region*

---

*Faculty of Social and Political Science University of Phayao, Tambon Maeka, Muang District Phayao, 56000.

Email: Aksarapahk.ch@up.ac.th

**Received December 15, 2016; Accepted April 25, 2017

เส้นทางตอนใต้ของผู้อพยพชาวเกาหลีเหนือ: พลวัตและปัญหา**

อักษรวิภาค ชัยปะละ*

บทคัดย่อ

ตั้งแต่ช่วงสงครามเย็นจนถึงปัจจุบัน หลายๆ ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประสบกับปัญหาผู้ลี้ภัย ไม่ว่าจะเป็นสงครามเวียดนาม หรือปัญหาแก้มพูชา และแม้กระทั่งปัญหาชาวโรฮิงญา ล้วนเป็นสิ่งท้าทายสำหรับภูมิภาคนี้เป็นอย่างมาก นอกเหนือจากผู้ลี้ภัยจากประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงแล้ว เอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศทางตอนใต้ของจีน ได้แก่ เวียดนาม พม่า ลาว ไทย แก้มพูชา ยังมีประเด็นของการเผชิญกับผู้อพยพชาวเกาหลีเหนือ ซึ่งเดินทางหลายพันกิโลเมตรมาจากจีนเพื่อลี้ภัยไปยังเกาหลีใต้ การจัดการกับผู้อพยพชาวเกาหลีเหนือของแต่ละประเทศมีความไม่แน่นอนรวมทั้งการนิยามคนลักลอบเข้าเมืองพวกนี้ว่า “ผู้ลี้ภัย” ยังถูกตั้งคำถามจากรัฐบาลประเทศเหล่านี้ ว่าควรจะใช้หลักของกฎหมายระหว่างประเทศและมนุษยธรรมเข้าไปจัดการ หรือใช้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตนเองกับรัฐบาลเกาหลีเหนือ

คำสำคัญ: ผู้อพยพเกาหลีเหนือ, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, ภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง

---

*อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000 อีเมล Aksaraphak.ch@up.ac.th

**ได้รับบทความ 15 ธันวาคม 2559; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 25 เมษายน 2560

คงปฏิเสธไม่ได้ว่าเกาหลีเหนือเป็นประเทศที่ลึกลับ และถูกโดดเดี่ยวมากที่สุดประเทศหนึ่ง เป็นประเทศที่ถูกจับตามองจากประชาคมระหว่างประเทศมานับตั้งแต่สงครามเย็นและมีภาพของการเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพในคาบสมุทรเกาหลี รวมทั้งมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศ ในปี ค.ศ. 2002 ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช กล่าวว่าเกาหลีเหนือเป็นหนึ่งใน “อักษะแห่งความชั่วร้าย (Axis of Evil)” ในขณะที่อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกา นางคอนโดลิซซา ไรท์ กล่าวว่าเกาหลีเหนือคือ “ปราการแห่งทรราช (Outpost of tyranny)” ทั้งนี้ประเทศเพื่อนบ้านต่างตระหนักถึงภัยคุกคามในการทดลองขีปนาวุธของเกาหลีเหนืออยู่เสมอ นอกจากนี้ประเด็นเกาหลีเหนือยังคงเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักของการเผชิญหน้าระหว่างมหาอำนาจในเอเชียตะวันออกมาจนถึงปัจจุบัน

หลังจากอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นนานถึง 40 ปี (ตั้งแต่ค.ศ. 1904-1945) เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ทำสงครามกันในปี ค.ศ. 1950-1953 ส่งผลให้สองประเทศนี้แยกออกจากกันมาจนถึงทุกวันนี้ เกาหลีเหนือใช้ชื่อว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน (คอมมิวนิสต์) นำโดยนายคิมอิลซุง นำเสนอปรัชญาที่เรียกว่า จูเช (Juche) ซึ่งหมายถึง “การเชื่อมั่นในตนเอง” ลัทธินี้เกิดขึ้นครั้งแรกใน ค.ศ. 1955 อีก 10 ปีต่อมาจึงมีการอธิบายลัทธินี้เพิ่มเติม คือ ความเป็นเอกราชทางการเมือง การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ และการต่อสู้ป้องกันตนเองได้ด้วยตนเอง ลัทธิจูเชสัญญาว่าจะให้เสรีภาพทางความคิด เสรีภาพทางการเมืองเศรษฐกิจ และการมีอยู่มีกินอย่างพอเพียงและป้องกันตนเองได้ (Anuch Abhabirom 2015, 134-135) ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1950 ถึงกลางทศวรรษที่ 1960 โครงการรวมศูนย์ของคิมอิลซุง ทำให้ระบบอุตสาหกรรมก้าวกระโดด ส่งผลให้เกาหลีเหนือมีเศรษฐกิจที่เติบโตเร็วที่สุดในโลก อันที่จริงแล้วเป็นผลมาจากการที่จีนเกิดภาวะอดอยากขึ้นในประเทศในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 ชาวจีนจึงอพยพไปยังเกาหลีเหนือ (Tanaka 2008)

คาบสมุทรเกาหลีภายใต้จักรวรรดิญี่ปุ่น

จีนและญี่ปุ่นพยายามมีอิทธิพลเหนือเกาหลี แต่ท้ายสุดก็จบลงด้วย “สัญญาเมืองเทียนจิน” เมื่อวันที่ 18 เมษายน ค.ศ. 1885 ได้แก่ (1) รับรองความเป็นเอกราชของเกาหลี (2) ทั้งจีนและญี่ปุ่นต่างถอนทหารออกไปจากเกาหลี (3) ในต่อไปภายภาคหน้าเมื่อทำการอย่างใดในเกาหลี ทั้งสองประเทศต้องหารือให้พร้อมเพรียงก่อน แต่เวลาต่อมาทั้งจีนและญี่ปุ่นยังคงพยายามเข้ามามีอิทธิพลเหนือเกาหลี ในปี ค.ศ. 1894 ญี่ปุ่นประกาศสงครามกับจีนเหนือพื้นที่ของเกาหลีและยกทัพเข้ากรุงโซล จีนส่งทหารเข้าไปเข้ามายังเกาหลีและยึดบ่อนเมืองเปียงยาง ส่งผลให้ญี่ปุ่นย้ายศูนย์บัญชาการของตนเองจากกรุงโตเกียวมายังเมืองฮิโรชิมา เพื่อให้ใกล้ชิดสมรภูมิรบมากยิ่งขึ้น ต่อมาญี่ปุ่นบุกจีนและได้รับชนะไปได้ในที่สุดจีนได้ส่งลี้ฮงเจียงมาประชุมเจรจาสงบศึกยังญี่ปุ่น ในเดือนเมษายน ปีเดียวกันเกิดข้อสงบศึกแห่งเมือง ชิโมะโนะเซะ

ญี่ปุ่นกังวลกับการขยายอิทธิพลของรัสเซียในแมนจูเรียมาโดยตลอด ใน ค.ศ. 1900 รัสเซียมีแผนขอเช่าที่ดินเพื่อสร้างฐานทัพเรือ เพื่อเชื่อมเส้นทางระหว่างพอร์ตอาเธอร์กับเมืองวลาดิวอสต็อก ในปี ค.ศ. 1902 พระเจ้าซาร์ นิโคลัสที่ 2 ทรงมีนโยบายใหม่ต่อตะวันออกไกล คือ การครอบครองแมนจูเรียและเกาหลี ขณะเดียวกันญี่ปุ่นเห็นว่าสงครามระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซียต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ญี่ปุ่นจึงเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหา และเรียกร้องให้รัสเซียยอมรับว่าญี่ปุ่นมีผลประโยชน์ในเกาหลีมากกว่ารัสเซีย และมีอิสระที่จะดำเนินกิจการใดๆในเกาหลี จนใน ค.ศ. 1904 ญี่ปุ่นประกาศสงครามกับรัสเซียและกดดันให้เกาหลีลงนามในข้อตกลงที่ญี่ปุ่นเตรียมไว้ ได้แก่

- (1) ญี่ปุ่นเคารพเอกราชและอธิปไตยเกาหลี
- (2) เกาหลียินยอมให้ญี่ปุ่นเข้าใช้กำลังปราบปรามจลาจลที่เกิดจากปัญหาภายในเกาหลี และจากการแทรกแซงของต่างชาติ
- (3) เกาหลีอนุญาตให้ญี่ปุ่นตั้งกองทัพนอกเขตต่างๆที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ และอำนวยความสะดวกให้กองทัพบุญทุกเรื่อง
- (4) เกาหลียอมรับคำแนะนำและความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นเพื่อปฏิรูประบบการบริหารราชการ
- (5) เกาหลีจะไม่แสวงหาความช่วยเหลือจากต่างชาติ โดยไม่ได้รับการยินยอมจากญี่ปุ่น

หลังจากที่ญี่ปุ่นชนะสงครามกับรัสเซีย ใน ค.ศ. 1905 ทำให้ญี่ปุ่นมีอำนาจเหนือเกาหลีอย่างสมบูรณ์ (และได้รับการยอมรับจากสหรัฐฯและอังกฤษ) รัฐบาลญี่ปุ่นเห็นควรให้เกาหลีเป็นรัฐในอารักขาของญี่ปุ่น จนในที่สุดเกาหลีก็ยอมลงนามในสนธิสัญญาอันประกอบด้วย 5 มาตรา มีสาระโดยสรุป คือ ญี่ปุ่นควบคุมและกำหนดนโยบายต่างประเทศของเกาหลี ห้ามเกาหลีทำข้อตกลงกับนานาประเทศ ยกเว้นผ่านรัฐบาลญี่ปุ่น ญี่ปุ่นแต่งตั้งข้าหลวงใหญ่มาพำนัก ณ กรุงโซล มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการต่างประเทศและมีสิทธิเข้าเฝ้าจักรพรรดิเกาหลีเป็นการส่วนพระองค์ได้ตลอดเวลา จนในที่สุดญี่ปุ่นผนวกเกาหลีให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของญี่ปุ่น ใน ค.ศ. 1910 นายกรัฐมนตรี ยอนยง เป็นผู้ลงนามในสนธิสัญญาผนวกดินแดน (Treaty of Annexation) และถือว่าเป็นวันสิ้นสุดราชวงศ์โชซอน ซึ่งปกครองเกาหลีมา 518 ปี

เมื่อญี่ปุ่นได้ลงนามผนวกดินแดนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คนญี่ปุ่นหลั่งไหลเข้ามาในเกาหลีในฐานะที่เป็นเจ้าเมืองในการครอบครองดินแดนเป็นจำนวนมาก ในปี 1910 จำนวนคนญี่ปุ่นที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเกาหลีมีสูงกว่า 170,000 คน เรียกได้ว่าเป็นชุมชนคนญี่ปุ่นแห่งโพ้นทะเลที่กว้างขวางที่สุดในโลกในสมัยนั้นก็ได้ ผู้นำ

ของญี่ปุ่นเห็นว่าญี่ปุ่นนั้นมีประชากรค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในแถบชนบท จึงได้อพยพคนส่วนใหญ่ที่เป็น ชาวนา เกษตรกร มายังเกาหลี

ชาวญี่ปุ่นครอบครองดินแดนในปีค.ศ.1910 นั้นคิดเป็นร้อยละ 7 ถึง 8 ของพื้นที่เกาหลี ในปีต่อมาการ ถือกรรมสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของพื้นที่ที่ถูกถ่ายโอนไปยังกลุ่มข้าราชการชาวญี่ปุ่น จากข้ออ้างในการถือสิทธิ์เหนือ ดินแดนของญี่ปุ่นส่งผลให้พื้นที่ของเกาหลีกว่าร้อยละ 90 ถูกแบ่งออก โดยหลายส่วนถูกนำไปใช้ในการก่อตั้ง ศูนย์บัญชาการทางทหารเพื่อขยายจักรวรรดิ

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (ปีค.ศ. 1941-1945) ญี่ปุ่นได้เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะและเกาหลีที่อยู่ภายใต้ การปกครองของญี่ปุ่นจึงถูกใช้เป็นฐานทัพในการทำสงคราม โดยญี่ปุ่นได้เกณฑ์ชาวเกาหลีเข้าร่วมรบใน สงคราม และได้กำลังพลจากอาสาสมัครชาวเกาหลี โดยตั้งแต่ปี 1938 มีเยาวชนเกาหลีเป็นอาสาสมัคร ประมาณ 15,000 คน ซึ่งในจำนวนนี้มี ปัก ชุง ฮี (Pak Chung Hee) ผู้นำสาธารณรัฐเกาหลีช่วงปี 1961-1978 เมื่อสงครามดำเนินไปอย่างยืดเยื้อ ญี่ปุ่นขาดกำลังพลมากขึ้นจึงเริ่มมีการเกณฑ์ทหารชาวเกาหลี ในปีค.ศ. 1943 ชาวเกาหลีถูกเกณฑ์ จำนวน 187,000 คน ทหารเรือ 20,000 คน ในช่วงสุดท้ายที่ญี่ปุ่นปกครองเกาหลี สังคมเกาหลีตกอยู่ภายใต้การกดขี่ทางการเมืองและการถูกระดมแรงงานเพื่อใช้ในสงครามชาวเกาหลีหลาย ล้านคนถูกบังคับให้ละทิ้งบ้านเรือน และถูกส่งไปทำงานในต่างแดนหรือในจังหวัดทางตอนเหนือ ชาวเกาหลี ต้องทนทุกข์ทรมานจากการขาดแคลนสิ่งอุปโภคบริโภคอันเนื่องมาจากสงคราม รวมทั้งถูกบังคับให้บริจาค สิ่งของส่วนตัวเช่น เครื่องประดับที่ทำจากเงิน ทอง อุปกรณ์ทองเหลือง เพื่อนำไปหลอมทำอาวุธ นอกจากนี้ญี่ปุ่น ยังมีนโยบายกลืนชาติเกาหลีให้สิ้นซาก

สงครามเกาหลี

สงครามเกิดขึ้นในปี วันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1950 โดยกองทัพเกาหลีเหนือได้รุกรานเส้นขนานที่ 38 องศาเหนือลงมาและยึดกรุงโซลได้สมรภูมิแรกของสงครามเกาหลีคือ สมรภูมิแห่งโชนาน โดย ในวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 1950 กองทัพพันธมิตรได้เข้าโจมตีเกาหลีเหนือที่โชนาน แต่การโจมตีล้มเหลวมีผู้ถูกจับเป็น เหยื่อ เสียชีวิต และบาดเจ็บจำนวน 180 คน เกาหลีเหนือได้รุกรานกองทัพสหรัฐไปทางใต้ที่ Pyongtaek Chonan Chochiwon และ Teajeon มีทหารเสียชีวิตกว่า 3,602 นาย บาดเจ็บ 2,962 นาย (Stokesbury 1990)

หลังจากเกิดสงครามเกาหลีประมาณ 1 เดือน นักข่าวของหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสมีโอกาสดำเนินการสัมภาษณ์ คิมอิล ซุง ผู้นำเกาหลีเหนือ

นักข่าว : “ท่านผู้นำประเมินสถานการณ์ด้านการทหารในเกาหลีวันนี้ได้อย่างไรหลังจากผ่านมา แล้ว 1 เดือนนับตั้งแต่เกิดสงคราม”

คิมฮิล ชุง: “คนเกาหลีไม่ต้องการสงคราม พวกเขาต่อสู้เพื่อการรวมชาติอย่างสันติ แต่พวกจักรวรรดิสหรัฐฯ และลัทธิลัทธิพวกนั้น ซึ่งเป็นกลุ่มหุ่นเชิดเกาหลีได้ก่อสงครามกลางเมืองที่ฆ่าพี่น้องในประเทศของเรา เอกสารที่กองทัพประชาชนของเราในโซลได้มา ยืนยันว่าสงครามที่ถูกจุดขึ้นโดยพวก ลี ซึ่ง มันซึ่งเป็นหุ่นเชิดได้ถูกเตรียมการไว้นานแล้วตามทิศทางที่ภารกิจของกองทัพสหรัฐฯกำกับ” (Kochit Tiptiampong 2012, 130)

เดือนสิงหาคมกองทัพเกาหลีเหนือได้บุกเข้าแถบปูซานทางตะวันออกเฉียงใต้ของเกาหลีเหนือ และได้กวาดล้างโดยการฆ่าล้างกลุ่มปัญญาชนเกาหลีใต้ (Stokesbury 1990, 56) วันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1950 กองทัพอากาศสหรัฐฯได้ทิ้งระเบิด 625 ตันในเกาหลีเหนือ ต่อมาในวันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ. 1950 พลเอกแมคอาเธอร์ได้เตือนไปถึงผู้นำเกาหลีเหนือ ถึงความโหดร้ายทารุณที่ได้กระทำในสงครามเนื่องด้วยเป็นพลเมืองเกาหลีเช่นเดียวกัน ในเดือนกันยายน สหรัฐฯยังควบคุมได้เพียงแค่เมืองปูซาน ซึ่งคิดเป็นเพียงร้อยละ 10 ของพื้นที่ในเกาหลีและ 2 สัปดาห์ต่อมาได้เพิ่มจำนวนระเบิดเป็น 800 ตัน (Camming and Constantino 2006, 63) Bruce Cumings นักประวัติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยชิคาโก ได้กล่าวว่า เครื่องบินทิ้งระเบิดของสหรัฐฯได้ใช้ระเบิดในการทำสงครามเกาหลีมากกว่าในสงครามโลกครั้งที่ 2 เสียอีก 18 เมืองในเกาหลีเหนือถูกทำลายร้อยละ 50 (Witt 2005, 217) พลตรีวิลเลียม เอฟ. ดินรายงานว่ามีเมืองส่วนใหญ่ในเกาหลีเหนือและหมู่บ้านหลายแห่งกลายเป็นดินแดนที่มีแต่ความรกร้างว่างเปล่าด้วยผลจากการระเบิด นอกจากนี้แล้วทางฝั่งคอมมิวนิสต์อ้างว่าสหรัฐฯใช้อาวุธชีวภาพในการทำสงครามอีกด้วย

เพื่อตอบโต้การโจมตีจากสหรัฐฯ เกาหลีเหนือได้ระดมกองกำลัง 15 กองพล มีทหารประจำการ 150,000 คน ส่วนกองกำลังของจีนมีแนวรบกว่า 28 กองพลมีกำลังมากกว่า 280,000 คน นั้นหมายความว่าจีนได้ให้การช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เพื่อมิให้โลกเสรีรุกเข้าดินแดนของฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ ต่อมากองกำลังของสหประชาชาติสามารถยึดกรุงโซลกลับคืนมาได้อีกครั้ง และขับไล่กองทัพคอมมิวนิสต์ให้ถอยร่นไปขึ้นเหนือเส้นขนานที่ 38 จึงมีการเจรจาสงบศึกที่หมู่บ้าน บัน มุม จอม ในปี ค.ศ. 1953 โดยมีผู้ลงนามคือ นายพลเพิงเต๋อ หว่ย ผู้บัญชาการกองกำลังอาสาสมัครประชาชนจีน คิมฮิล ชุง ผู้บัญชาการทหารสูงสุดกองทัพประชาชนเกาหลี และนายพลมาร์ค ดับลิว คลาร์ก ผู้บัญชาการทหารสูงสุดกองทัพสหประชาชาติ สงครามเกาหลีจึงสงบซึ่งใช้เวลากว่า 3 ปี

ในความเป็นจริง สงครามเกาหลียังไม่สิ้นสุดเพียงแต่หยุดยิงกันเท่านั้น การบรรลู่ข้อตกลงพักรบนี้มีขึ้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1953 ข้อตกลงพักรบได้กำหนดเส้นแบ่งเขตทางทหาร MDL (Military Demarcation Line) หรือ DMZ (Demilitarized Zone) ตามข้อตกลงนี้ ทั้งสองประเทศยอมถอนทหารออกไปห่างจากพรมแดนเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ ที่มีความยาวประมาณ 250 กิโลเมตร กว้างประมาณ 4 กิโลเมตรตามเส้นขนานที่ 38 องศา โดยมีเขตปลอดทหารเป็นพื้นที่กันชน แต่กระนั้นก็ตาม ถัดออกมาจากพื้นที่ดังกล่าวทั้งสองฝ่ายก็ยังคงประจำการทหารของตนอย่างหนาแน่น

สาเหตุของปัญหาผู้ลี้ภัย

จากผลการรายงานทางสถิติฐานข้อมูลของรัฐบาลสหรัฐ กลุ่ม NGOs และรัฐบาลเกาหลีใต้ได้แสดงให้เห็นว่า วิกฤติการณ์อาหารในเกาหลีเหนือได้เกิดขึ้นเมื่อปลายปีค.ศ.1980 (Lim 2005, 5) หลักฐานชี้ให้เห็นชัดเจนในปีค.ศ.1957 รัฐบาลเกาหลีเหนือเริ่มการกุ่มอำนาจจากประชาชน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามไร่นาสวนทั่วไป สภาพวิถีชีวิตของคนเหล่านี้ถูกกำหนดจากรัฐบาลให้ส่งอาหาร และแบ่งปันอาหารให้เท่าเทียมตามสัดส่วนอายุ การประกอบอาชีพ สถานะของครอบครัว เป็นต้น ในปีค.ศ. 1990 รัฐบาลให้การสนับสนุนด้านอาหารเพียง 2 มื้อต่อวัน คนทำงานโดยปกติจะได้รับส่วนแบ่ง 700 กรัม 500 กรัม สำหรับนักเรียน 350 กรัม สำหรับแม่บ้าน เพื่อสนับสนุนให้พวกเขาได้พอทำงาน และ 100 กรัม สำหรับเด็กที่เพิ่งคลอด อาหารที่ใช้สำหรับแจกจ่ายคือข้าว จำพวกข้าวบาร์เลย์ ข้าวโพด เป็นต้น

ในปี ค.ศ.1992 รัฐบาลเกาหลีเหนือได้ลดการสนับสนุนทางด้านอาหารจากเดิมลงร้อยละ 10 โดยนำผลผลิตนั้นไปใช้ประโยชน์ทางการทหาร และคนงานด้านอุตสาหกรรมหนัก ชาวเกาหลีเหนือส่วนใหญ่จึงบริโภคเพียงแค่ว่า ซึ่งยังขาดสารอาหารหลักประเภทอื่นๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในหน้าหนาว ต่อมาในปีค.ศ. 1993 รัฐบาลได้ดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูต เพื่อต่อรองกับประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย เวียดนาม เพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือทางด้านอาหารที่นับวันจะเริ่มวิกฤติหนัก ซึ่งเป็นผลมาจากความล้มเหลวของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาความอดอยากภายใต้คำนิยามที่ว่า เกษตรกรรมนำอุตสาหกรรมเพื่อการค้าต่างประเทศ (Agriculture first, light industry first, foreign trade first)

ในปี ค.ศ.1994 สถานการณ์ด้านอาหาร เริ่มมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาในอดีต ซึ่งจีนได้เตือนรัฐบาลเกาหลีเหนือถึงปัญหาอย่างไรก็ตามรัฐบาลก็ยังคงเพิกเฉย หลังจากนั้นไม่นานสถานการณ์ก็เข้าสู่ขั้นวิกฤติในปี ค.ศ.1995 และ ค.ศ.1996 เกิดเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเข้ากระหน่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหนาวเย็นและความแห้งแล้ง ทำให้พืชพรรณไม่สามารถเจริญเติบโตได้ และฤดูกาลเพาะปลูกก็สั้น นอกจากนี้แล้ว เกาหลีเหนือซึ่งพื้นที่โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นภูเขา ไม่เหมาะในการเพาะปลูกเช่นเดียวกับพื้นที่ราบลุ่ม ข้อเสียเปรียบด้านภูมิศาสตร์ และการวางแผนบริหารจัดการของรัฐบาลที่ขาดความเชี่ยวชาญ รัฐบาลเกาหลีเหนือได้สนับสนุนให้ทำการเกษตรโดยการใช้สารเคมี ทำให้สภาพดินถูกกัดกร่อนกลายเป็นดินที่ไร้คุณภาพ ด้วยเหตุนี้เองจึงมีการบุกรุกป่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้จำนวนต้นไม้ลดลงและเกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ในเวลาต่อมา (Cha and Lee 2014)

วิกฤตการณ์อาหารในเกาหลีเหนือได้เพิ่มความรุนแรงไปสู่จุดสูงสุดในช่วงปี ค.ศ. 1997-1998 โดยรัฐบาลเกาหลีเหนือสามารถเลี้ยงดูประชากรของตนเองได้เพียงร้อยละ 6 เท่านั้น (K.D. Lee, S.H. Lee and Y.H. Lee 2008, 26) แม้ว่าเกาหลีเหนือจะพบกับปัญหาด้านการขาดแคลนอาหารมานานและรุนแรงมากขึ้นในช่วงที่สหภาพโซเวียตล่มสลายทั้งนี้สหภาพโซเวียตได้สนับสนุนทางด้านพลังงาน เมล็ดพันธุ์ข้าว และปุ๋ยแก่

เกาหลีเหนือในฐานะประเทศคอมมิวนิสต์เช่นเดียวกัน ส่งผลเกาหลีเหนือขาดแคลนปัจจัยทางการเกษตร และนำไปสู่ความล้มเหลวของระบบการกระจายอาหารในเวลาต่อมา (Feffet 2003, 131)

รัฐบาลเกาหลีเหนือเริ่มที่จะกระตุ้นโครงการด้านอาหาร เช่น การรับประทานอาหารที่ทำจากข้าวโอ๊ต 2 มื้อต่อวัน และอีกหลายโครงการแต่สถานการณ์ไม่ดีขึ้นและชาวบ้านทานรากหญ้า เมล็ดข้าว เปลือกไม้เพื่อให้มีชีวิตรอด ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1998 ถึงเดือนเมษายน ค.ศ. 1999 พวกเขาต้องขายข้าวของเครื่องใช้เพื่อนำเงินไปซื้ออาหาร (Park 2008,15) ความขาดแคลนด้านอาหารเป็นสาเหตุหนึ่งของการล้มตายเป็นจำนวนมาก ประกอบกับโรคระบาดและการขาดสารอาหาร น้ำดื่ม น้ำอุปโภคบริโภค สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมในการดำรงชีวิต เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุทางตรงและทางอ้อม ประชากรกว่า 200,000 คน กลายเป็นเหยื่อของความหิวโหย อย่างไรก็ตามจากรายงานรัฐบาลเกาหลีใต้ คาดว่ามีจำนวนมากกว่าตัวเลขดังกล่าวประมาณ 3-4 เท่า โดยประมาณว่าวิกฤตการณ์อาหารในเกาหลีเหนือมีผู้เสียชีวิตมากกว่า 60,000-1,000,000 คน คิดเป็นประมาณ 3 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด (Cha and Lee 2014)

การอพยพและลี้ภัยมายังเกาหลีใต้

ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ชาวเกาหลีเหนือหลบหนีข้ามพรมแดนไปยังจีนคือความอดอยาก โดยเฉพาะในช่วงภาวะขาดแคลนอาหาร อย่างไรก็ตามในปีค.ศ.2002 รายงานจาก Human Rights Watch เสนอว่า ความอดอยาก เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้น อีกส่วนหนึ่งคือ การสูญเสียสถานะและตำแหน่ง การขาดโอกาสความหวาดกลัวการถูกประหารหรือได้รับการคุกคามต่อชีวิตเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง หรือสมาชิกในครอบครัวต้องโทษจากข้อหาการเมือง ตลอดจนปรารถนาที่จะมีชีวิตเช่นเดียวกับชาวเกาหลีเหนือที่อาศัยอยู่ภายนอกประเทศ (Human Rights Watch 2009)

ในรัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ได้ระบุว่าเกาหลีใต้นั้นมาจากคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งหมายรวมคนเกาหลีที่อยู่ในเกาหลีเหนือด้วย ผู้อพยพชาวเกาหลีเหนือจะไม่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลเกาหลีใต้อย่างเป็นทางการ แต่มีสิทธิที่จะตั้งรกรากในเกาหลีใต้ได้ จากข้อมูลของกระทรวงรวมชาติเกาหลีชี้ว่า ในช่วงทศวรรษที่ 1990-ค.ศ. 2006 มีผู้อพยพจากเกาหลีเหนืออาศัยในเกาหลีใต้จำนวน 8,661 คน คำถามที่ได้รับความสนใจ คือ ทำไมชาวเกาหลีเหนือจึงไม่ข้ามมายังเกาหลีใต้โดยตรง เหตุผลมาจากหลายปัจจัย หนึ่งในนั้นมีเขตปลอดทหารนั้นได้แบ่งแยกสองประเทศตามแนวเส้นขนานที่ 38 ซึ่งมีทั้งทหารของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้อยู่ รวมทั้งมีกับระเบิดและรั้วไฟฟ้า ต่อมา คือ การย้ายถิ่นในเกาหลีเหนือมีความเข้มงวดสูงและชาวเกาหลีเหนือทุกคนได้รับอนุญาตให้เดินทางได้เฉพาะที่พักและที่ทำงานได้เท่านั้น เหตุผลประการสุดท้าย คือ รัฐบาลเกาหลีเหนือมีมาตรการลงโทษอย่างหนักต่อผู้ที่หลบหนีออกนอกประเทศ (Tanaka 2015,7)

ในขณะเดียวกันรัฐบาลเกาหลีใต้ก็มีนโยบายที่ไม่แน่นอน ซึ่งไม่สามารถที่จะสนับสนุนและรวมผู้คนให้เป็นหนึ่งเดียว (ระหว่างสองเกาหลี) เช่น แทนที่จะมีการบูรณาการแลกเปลี่ยนร่วมกันทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นรวมทั้งการหาทางออกที่เหมาะสม เช่น นโยบายแสงสว่างของอดีตประธานาธิบดี คิม แด จุง (ค.ศ. 1998-2008) และนโยบายสันติภาพและความก้าวหน้าของอดีตประธานาธิบดีโนห์มุนฮยอน ยังสะท้อนแนวทางได้เป็นอย่างดี ประธานาธิบดีทั้งสองได้ประกาศต่อสาธารณชนว่า เกาหลีไม่สามารถที่จะรวมกันได้เหมือนกรณีของเยอรมนี

รัฐบาลเกาหลีใต้มีนโยบายสนับสนุนผู้อพยพที่มาจากเกาหลีเหนือในช่วงสงครามเย็น ในช่วงนั้นผู้อพยพเปรียบเสมือนชนชั้นพิเศษที่ได้รับทั้ง เงิน บำนาญ การเข้าถึงการศึกษา อย่างไรก็ตามหลังสงครามเย็นเป็นต้นมา มีผู้อพยพจากเกาหลีเหนือมาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1990 นโยบายของเกาหลีใต้ในประเด็นนี้จึงมีความสำคัญน้อยลงรวมทั้งมีการตัดความช่วยเหลือในหลายๆด้าน จนกระทั่งปี ค.ศ. 2004 ผู้อพยพได้เงินราว 32,000 เหรียญสหรัฐและลดลงเหลือ 9,000 เหรียญสหรัฐในปีต่อมา รัฐบาลเกาหลีใต้ได้แบ่งจ่ายเงินจำนวนนี้ออกเป็นสี่งวดภายในระยะเวลาสองปีในช่วงเริ่มต้นของการตั้งรกราก ชาวเกาหลีเหนือยังได้รับการฝึกให้ประกอบอาชีพเป็นเวลาหนึ่งปีซึ่งก็จะได้รับค่าตอบแทนการอบรม และภายใต้โครงการดังกล่าวนี้ชาวเกาหลีเหนือจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ (ซึ่งถูกเขียนโดยเกาหลีใต้-ผู้เขียน) การให้คอมพิวเตอร์ การทำอาหาร และการนับถือศาสนา (Tanaka 2015,7-9)

ตารางที่ 1: สาเหตุของการอพยพ

สาเหตุ	ผลสำรวจจากจีน	ผลสำรวจจากเกาหลีใต้
สภาพเศรษฐกิจ	94.7	56.7
เสรีภาพทางการเมือง	1.8	27.0
เสรีภาพทางศาสนา	0.2	1.0
ความหวาดกลัว	1.8	8.0
อื่นๆ	1.6	7.3
รวม	100	100

ที่มา Haggard and Noland

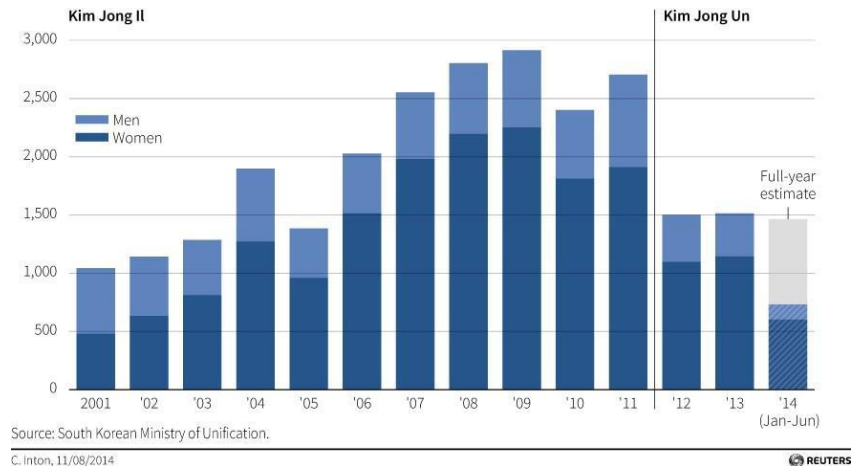
จากตารางข้างต้น ผลการสำรวจจากทางจีนชี้ให้เห็นว่าสภาพเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญของการอพยพออกนอกประเทศ ทั้งนี้สอดคล้องกับทัศนะของทางจีนเห็นว่าผู้อพยพเกาหลีเป็น “ผู้อพยพทางเศรษฐกิจ” มากกว่าที่จะเป็นผู้ลี้ภัยจากความหวาดกลัว การถูกละทิ้งทางการเมือง ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ผลสำรวจจากทางเกาหลีใต้ชี้ให้เห็นว่ามีปัจจัยอื่นนอกเหนือจากปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ผลักดันให้อพยพออก

นอกประเทศ แม้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจยังคงเป็นสาเหตุหลัก คิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมาคือเหตุผลทางการเมืองและความหวาดกลัว คิดเป็นร้อยละ 27 และร้อยละ 8 ตามลำดับ (Haggard and Noland 2011, 30)

รูปภาพ 1: จำนวนผู้อพยพชาวเกาหลีเหนือ

North Korea defections

The number of defectors fleeing to South Korea dropped by almost half following Kim Jong Un's rise to power.

แหล่งที่มา: North Korea Economy Watch: DPRK emigration Number in 2015.

<http://www.nkeconwatch.com/category/emigration/2014-emigration-statistics>

ข้อถกเถียงว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัย

ผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือถูกนิยามไว้หลายความหมายได้แก่ผู้หลบหนีหรือผู้แปรพักตร์ (Defectors) ผู้หลบหนี (Escapees) และผู้อพยพผิดกฎหมาย (Illegal migrants) หากแต่ก็ผู้ที่เห็นด้วยเกี่ยวกับการยอมรับให้ชาวเกาหลีเหนือเหล่านั้นเป็นผู้ลี้ภัย (Refugees) โดยมีเหตุผล คือ พวกเขาเหล่านั้นต่างหวาดกลัวการประหัตประหารหากถูกส่งตัวกลับ เงื่อนไขสำคัญของสถานะผู้ลี้ภัย คือ ความกดดันทางสังคมและการควบคุมทางการเมืองในเกาหลีเหนือ ประเด็นต่อมา คือ การพิจารณาว่าด้วยชาวเกาหลีเหนือในฐานะผู้ลี้ภัยซึ่งพวกเขาไม่ได้หลบหนีออกจากประเทศจากการกลัวประหัตประหาร แต่กลัวที่จะถูกประหารหลังถูกส่งตัวกลับ การลงโทษที่รุนแรง การประหารชีวิต รวมทั้งการถูกส่งตัวไปยังค่ายกักกัน

พัฒนาการของการขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนและบรรทัดฐานของมนุษย์ คือ การตอบรับข้อจำกัดของความมั่นคงแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความมั่นคงของมนุษย์ ในปี ค.ศ. 1994 รายงานการพัฒนามนุษย์ (Human Development Report) อธิบายความมั่นคงของมนุษย์ คือ ความมั่นคงสำหรับประชาชน (ในขณะที่ความมั่นคงของรัฐ คือ การปกป้องศัตรูนอกรัฐ) และตระหนักถึงชีวิตมนุษย์และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ศูนย์กลางอยู่ที่ตัวมนุษย์และสนับสนุนให้ปัจเจกชนปกป้องตนเอง การเป็นอิสระปราศจากความต้องการ

(Freedom from want) ได้แก่ ปลอดภัยจากภัยคุกคามความหิวโหย และความปลอดภัย และความเป็นอิสระ ปราศจากความกลัว (Freedom from fear) การป้องกันอาการบาดเจ็บล้มตซึ่งกระทบต่อชีวิตประจำวัน

มาตรการต่อภัยคุกคาม 7 ชนิดต่อความมั่นคงของมนุษย์ โดยรายงานการพัฒนามนุษย์ อธิบายถึงความไม่มั่นคงของผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือโดยชัดเจน ได้แก่

(1) ความไม่มั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม

ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับเกาหลีเหนือตั้งแต่ ค.ศ. 1994 ซึ่งทำลายประเทศไปร้อยละ 90 อีกทั้งเกาหลีเหนือยังเป็นประเทศที่ไม่เหมาะต่อการเพาะปลูกทำให้เกิดการขาดแคลนอาหาร สภาวะดังกล่าวแพร่เข้ามาสู่กรุงเปียงยาง ทำให้ต้องประกาศสภาวะฉุกเฉินประชาคมระหว่างประเทศจึงเข้ามาช่วยเหลือในปี ค.ศ. 1995 และในปีต่อมาเกาหลีเหนือได้ประมาณความเสียหายอยู่ที่ 15 พันล้านเหรียญสหรัฐ (Koh 2012) รวมทั้งการสูญเสียระบบนิเวศแม้ว่าจะไม่มีมลพิษทางน้ำหรือทางอากาศเหมือนเกาหลีใต้ แต่เกาหลีเหนือยังมีการตัดไม้ทำลายป่าอย่างมาก และหลายครั้งเกิดจากน้ำท่วมและภัยแล้ง มีพื้นที่ว่างเปล่าจากการใช้น้ำดินเพาะปลูกและการตัดฟัน (Lee and Kim 2011, 64)

(2) ความไม่มั่นคงด้านเศรษฐกิจ

ความอดอยากทำให้เกิดการลุกฮือประท้วงอย่างหนัก เป็นผลมาจากข้อบกพร่องด้านนโยบายเศรษฐกิจและการเกษตรของรัฐบาลเกาหลีเหนือ ความล้มเหลวในการใช้แผน Special Economic Zones และการปฏิรูปเศรษฐกิจมหภาคที่ไม่ถูกต้องบวกกับการล่มสลายของสหภาพโซเวียต

(3) ความไม่มั่นคงทางอาหาร

ภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงด้านอาหารในเกาหลีเหนือเริ่มในช่วงที่เกาหลีเหนือประสบปัญหาเศรษฐกิจในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 และในปี ค.ศ. 1987 การนำเข้าธัญพืชมีมากกว่าปีก่อนหน้านั้นถึงสามเท่า (ซึ่งเกาหลีเหนือเคยเป็นประเทศที่ผลิตข้าวรายใหญ่ของโลก เคยส่งให้เกาหลีใต้ในปี ค.ศ. 1984 ในปริมาณ 7,000 ตัน) (Koh 2015, 19)

รัฐบาลเริ่มขาดแคลนอาหารตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 ทำให้ต้องพึ่งพาอาหารจากต่างชาติ แต่มีการตัดความช่วยเหลือจึงทำให้เกาหลีเหนือขาดแคลนอาหารถึงหนึ่งล้านตันต่อปี องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติประมาณจำนวนธัญพืชที่ผลิตได้ในเกาหลีเหนืออยู่ที่ 4.35 ล้านตัน (1.25 ล้านตันเป็นส่วนที่นำเข้าหรือช่วยเหลือจากต่างประเทศ ในปี ค.ศ. 2010 พรรคแรงงานของเกาหลีเหนือได้ออกแถลงว่า “รัฐบาลไม่สามารถใช้มาตรการเร่งด่วนอะไรได้ในสถานการณ์ที่เลวร้ายด้านอาหาร” การล่มสลายของระบบการแจกจ่ายอาหารในช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 นำมาซึ่งความทุกข์ทรมานและการอดอยากของชาวเกาหลีเหนือ วิกฤติการขาดแคลนอาหารในทศวรรษที่ 1990 เป็นสิ่งที่เลวร้ายอย่างมากในความมั่นคงและเป็นสาเหตุหลักแห่งความทุกข์ทรมานรวมทั้งการเพิ่มจำนวนของผู้ลี้ภัยอีกด้วย (Lee and Kim 2011, 63)

(4) ความไม่มั่นคงด้านสุขภาพ

วิกฤติอาหารเชื่อมโยงกับสุขภาพและบริการด้านสุขภาพทำให้ แม่ เด็ก และผู้สูงอายุ สุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรค สภาวะอดอยาก ความอ่อนแอ โรค อัตรการเสียชีวิตของทารกกลายเป็นปัญหาสำคัญ โดยในปี ค.ศ. 2002 เด็กชาวเกาหลีเหนืออายุน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 60 ป่วยจากการติดเชื้อทางเดินหายใจ ร้อยละ 20 เจ็บป่วยจากอาการท้องร่วงและอัตราการตายมีมากกว่าร้อยละ 80

(5) ความไม่มั่นคงด้านสังคมและชีวิตส่วนตัว

ประชากรเกาหลีเหนือ 2-3.5 ล้านคนเสียชีวิตจากการความอดอยากและโรคภัยตั้งแต่ปี ค.ศ.1994 ครอบครัวในเกาหลีเหนือมีคนตายและสมาชิกที่เหลืต้องเอาชีวิตรอด มีเด็กกำพร้าตามท้องถนน หญิงชาวเกาหลีเหนือต้องอพยพไปค้าประเวณีในดินแดนจีน และเมื่อถูกจับตัวได้ก็อาจจะถูกสังหารและส่งตัวกลับมารับโทษที่เกาหลีเหนือ

(6) ความไม่มั่นคงทางการเมือง

ชาวเกาหลีเหนือไร้เสรีภาพในประเทศ และการออกนอกเขตแดนของรัฐ เช่น การข้ามแม่น้ำทูเมน (Tumen) มีความหมายมากกว่าการข้ามแดนผิดกฎหมาย เพราะหมายถึง การตัดสินใจที่จะแยกตัวเองออกมาจากการเป็นพลเมือง สู่การเป็น อาชญากร หรือผู้ทรยศ (Koh 2012)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการขยายขอบเขตของความมั่นคง (Comprehensive Security) แต่กระบวนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ในเอเชียยังคงมีอยู่น้อยมาก ประการแรกยังคงให้ความสำคัญกับความมั่นคงรูปแบบดั้งเดิม ที่เน้นในเรื่องของผลประโยชน์แห่งชาติและประการต่อมา เนื่องมาจากความมั่นคงของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติของมนุษย์ไม่เหมือนความมั่นคงแบบเก่าที่สัมพันธ์กับเรื่องทหาร อาวุธ และเรื่องของเศรษฐกิจด้วย

ผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือในบางบริบทจึงไม่ได้ถูกนิยามให้เป็นผู้ลี้ภัย แต่เป็นผู้หลบหนีที่ผิดกฎหมายจากสภาพเศรษฐกิจ (Illegal economic migrants) สถานะนี้ไม่ได้ถูกปกป้องในฐานะผู้ลี้ภัยหรือผู้แสวงหาการลี้ภัย และเนื่องจากการเมืองที่ไม่มั่นคงของจีนและรัสเซีย (ซึ่งเป็นประเทศหลักในการหลบหนีผ่านไปสู่เกาหลีใต้) ทำให้ผู้ลี้ภัยเหล่านี้ต้องพยายามหาทางพิสูจน์ตนเองในทางกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งจะได้รับสิทธิในการยอมรับจากนานาประเทศไม่เฉพาะแค่ UNHCR เท่านั้น (Koh 2012, 24)

การหลบหนีออกนอกประเทศของชาวเกาหลีเหนือถือเป็นอาชญากรรม หากกลับมาจะถูกสังหารหรือทรมาน รัฐบาลจีนกล่าวกับ คิมจองอิล ในปี ค.ศ. 2000 ว่า “ในปีที่ผ่านมาคนเกาหลีเหนือจำนวนหนึ่งได้ข้ามพรมแดนมาอย่างผิดกฎหมาย และเข้ามายังจีนเพราะความทุกข์ยากทางเศรษฐกิจ ส่วนในประเด็นกฎหมายระหว่างประเทศและวัตถุประสงค์ที่ข้ามพรมแดนนี้ ชาวเกาหลีเหนือจำนวนน้อยนี้ ไม่สามารถบ่งบอกได้ว่าเป็นผู้ลี้ภัย”

อย่างไรก็ตามทางการเกาหลีใต้ไม่ได้ยอมรับว่าชาวเกาหลีเหนือที่อพยพมาคือผู้ลี้ภัย หากแต่เป็นประชากรตามมาตราที่ 3 ของรัฐธรรมนูญ ค.ศ.1987 “สาธารณรัฐเกาหลีประกอบไปด้วยคาบสมุทรเกาหลีทั้งหมดและเกาะข้างเคียง” อย่างไรก็ตามทางการเกาหลีใต้ยังคงลังเลที่จะรับผู้ลี้ภัยเนื่องจากความขัดแย้งในคาบสมุทรเกาหลี และประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนเกาหลีเหนือยังคงเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการเจรจา ระหว่างสหรัฐฯและเกาหลีเหนือ โดยกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของเกาหลีเหนือได้ใช้ประมาณ 2 ล้าน เหยื่อสหรัฐฯต่อปี ในการจัดตั้งโครงการสนับสนุนสิทธิมนุษยชนในเกาหลีเหนือ และการประชาสัมพันธ์ทาง สื่อวิทยุ

การถกเถียงว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย ที่หลบหนีออกมาเพราะเงื่อนไขทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปบุคคลที่หลบหนีออกจากประเทศของพวกเขาจากความทุกข์ทรมานจากความหิวโหย ไม่ควรถูกนิยามว่าเป็นผู้ลี้ภัย และหากจำแนกผู้แสวงหาการลี้ภัย (Asylum seeker) ชาวเกาหลีเหนือว่าเป็น “บุคคลซึ่งได้รับสถานะภาพผู้ลี้ภัยโดยไม่เจตนา” (Refugee sur place) เพราะว่าภัยคุกคามของการประทัดประหารหรือลงโทษหากพวกเขาถูกส่งตัวกลับประเทศ (ได้รับสถานะการเป็นผู้ลี้ภัยภายหลัง)

ผู้เสนอรายงานพิเศษของสหประชาชาติ (UN Special Rapporteur) นิยามว่าในกรณีที่ผู้ลี้ภัยได้หลบหนีออกมาจากเกาหลีเหนือ ไม่ได้มีสาเหตุมาจากความกลัวหรือการถูกประทัดประหาร และถ้าพวกเขากลัวการประทัดประหารที่ตามมาภายหลัง ในกรณีนี้ก็สามารถพิจารณาว่าเป็นผู้ลี้ภัย หรือถ้าจะเฉพาะเจาะจงเป็นบุคคลซึ่งได้รับสถานะภาพผู้ลี้ภัยโดยไม่เจตนา (S.E. Kim 2011, 36)

เกาหลีเหนือปฏิเสธการมีอยู่ของผู้แสวงหาการลี้ภัยหรือผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือ โดยทางการเกาหลีเหนือชี้แจงว่า เป็นเรื่องจริงที่มีผู้อพยพหลายคนข้ามพรมแดนไปยังจีนเพื่อเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องที่อยู่แถบตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจำแนกว่าคนพวกนั้นเป็น “ผู้ลี้ภัย” (S.E. Kim 2011, 41)

นับตั้งแต่ปีค.ศ. 2000 เป็นต้นมาการช่วยเหลือผู้อพยพหรือผู้ลี้ภัยมีลักษณะของการจัดการในประเด็นสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้น มีการเจรจาแลกเปลี่ยนระหว่างรัฐ โดยเฉพาะประเด็นด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ สถานะผู้ลี้ภัย และการปกป้องผู้ลี้ภัยในกรมแดน (Y.J. Choi 2011,392)

เส้นทางผู้ลี้ภัยเกาหลีเหนือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เส้นทางในมองโกเลีย

มองโกเลียเป็นอีกทางเลือกในการหลบหนีของชาวเกาหลีเหนือในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 มองโกเลียมีความสัมพันธ์อันดีกับทั้งสองเกาหลี และมีนโยบายไม่ส่งชาวเกาหลีเหนือกลับประเทศ ในความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ มองโกเลียปกครองระบอบสังคมนิยมและมีระบอบเศรษฐกิจที่เน้นเอียงไปทาง

ทุนนิยม หลังจากที่เกิดการหนีเรือปิดสถานทูตด้วยเหตุผลทางการเงินในปี ค.ศ.1997 และเปิดใช้งานสถานทูตอีกครั้งในปี ค.ศ.2004 ซึ่งทางการมองโกเลียเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ทั้งสองประเทศมีความผูกพันด้านวัฒนธรรมต่อกัน รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคต่างๆ ในขณะที่คนงานชาวเกาหลีเหนือนับร้อยทำงานในเหมืองถ่านหินของมองโกเลีย

ในประเด็นของผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือ ทางการมองโกเลียเลือกที่จะเพิกเฉย ต่อประเด็นนี้ เมื่อทางการเกาหลีเหนือและจีนควบคุมผู้อพยพในปี ค.ศ.1999 กลุ่ม NGO จึงพยายามช่วยเหลือผู้ลี้ภัยออกจากจีนไปยังมองโกเลีย หากแต่หน่วยงานของ UNHCR ไม่ได้ตั้งอยู่ที่มองโกเลียจึงทำให้ทางการมองโกเลียและเกาหลีใต้ไม่สามารถช่วยเหลือแก่ชาวเกาหลีเหนือเหล่านั้นได้ แต่ก็มีองค์กรคริสเตียนเกาหลีใต้ ชื่อ Rainbow เข้ามาตั้งอยู่ในมองโกเลีย บริเวณตึกแถวย่านผู้มีอันจะกินเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยในมองโกเลียกว่า 400-600 คน (International Crisis Group 2006, 19-21) หลังจากปี ค.ศ.1999 ผู้อพยพประสบความสำเร็จในการเดินทางไปยังมองโกเลีย เป็นระยะทาง 2,000 กิโลเมตรจากชายแดนจีน ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากโบสถ์คริสต์ของเกาหลีใต้และนายหน้าชาวจีน รัฐบาลมองโกเลียมีนโยบายด้านมนุษยธรรมต่อชาวเกาหลีเหนือ หากผู้อพยพเจอทหารมองโกเลียจะถูกส่งตัวไปยังสถานทูตเกาหลีใต้ที่กรุงอูลัน บาตอ แต่หากทหารจับกุมได้ก็จะถูกส่งตัวกลับเกาหลีเหนือ อย่างไรก็ตาม ในช่วงฤดูหนาวเส้นทางไม่สามารถใช้ได้เนื่องจากหิมะและความหนาวเย็นที่รุนแรง และความไม่เอื้ออำนวยแถบทะเลทรายโกบี เส้นทางนี้จึงไม่เป็นที่นิยมของชาวเกาหลีเหนืออีกต่อไป (Y.J. Choi 2011, 413)

เนื่องจากเส้นทางตอนเหนือนั้นมีอันตรายและง่ายต่อการสูญหาย ชาวเกาหลีเหนือที่อาศัยอยู่ในเกาหลีใต้ร้อยละ 80-90 มาจากเส้นทางตอนใต้ของจีน (ซึ่งมีชาวเกาหลีเหนือหลบหนีในจีนอย่างผิดกฎหมายราว 1 แสนคน) ภายใต้การให้ความช่วยเหลือจากกลุ่มศาสนา NGO และนายหน้า ซึ่งประเด็นนายหน้ามีการแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ เครือข่ายที่อยู่ในจีนและประเทศอาเซียนซึ่งคนเหล่านี้มักจะเคยลี้ภัยมาก่อน รูปแบบที่สอง คือนายหน้าท้องถิ่นซึ่งจะเป็นชาวจีนเชื้อสายเกาหลีที่จะช่วยนำพาชาวจีนไปยังพรมแดนจีน-มองโกเลีย หรือจีน-เวียดนาม ซึ่งได้ทำงานร่วมกับชาวท้องถิ่นที่ชำนาญเส้นทางเป็นอย่างดี

ชาวเกาหลีเหนือจะต้องจ่ายราว 10,000 เหรียญสหรัฐสำหรับการอพยพทั้งครอบครัว โดยรวมถึงการช่วยเหลือด้านพาสปอร์ตเกาหลีใต้ การขึ้นเครื่องบินไปยังเกาหลีใต้ภายใน 2-3 วันในขณะที่ทั้งเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่ออาเซียน โดยเฉพาะเกาหลีใต้ได้ขยายการช่วยเหลือการพัฒนาในกัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม อย่างไรก็ตามหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องการใช้หลักกฎหมายระหว่าง

ประเทศ และหลักการมนุษยธรรมต่อประเด็นผู้ลี้ภัยเกาหลีเหนือ แม้ว่าหลายประเทศเหล่านี้จะไม่ยอมรับหลักการว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัย (Song 2013) (ประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มีเพียงแค่อินและกัมพูชาที่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาและพิธีสารว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัย)

เวียดนาม

ในปี ค.ศ.2004 ทางการเวียดนามส่งชาวเกาหลีเหนือ 468 คนไปยังเกาหลีใต้ รัฐบาลเวียดนามกล่าวว่าทางการเวียดนามยึดหลักกฎหมายเวียดนาม กฎหมายระหว่างประเทศ และจิตสำนึกด้านมนุษยธรรม สิ่งเหล่านี้สร้างความตึงเครียดด้านการทูตกับเกาหลีเหนือและต่อมารัฐบาลเกาหลีเหนือได้เรียกทูตของตนกลับประเทศ เมื่อรัฐมนตรีเวียดนามเยือนเกาหลีเหนือในปี ค.ศ.2008 ประเด็นผู้ลักลอบหลบหนีจากเกาหลีเหนือถูกนำมาพูดคุยระหว่างสองประเทศอีกครั้ง

โดยทั่วไปแล้วเวียดนามก็มีนโยบายคล้ายคลึงกับกัมพูชาและลาว ที่มีค่านิยมแบบสังคมนิยมเหมือนเกาหลีเหนือ ซึ่งทำให้มีความสัมพันธ์อันดีกับเกาหลีเหนือมาโดยตลอด อีกด้านหนึ่งเกาหลีใต้มีการลงทุนในเวียดนามเกือบทศวรรษ และยังเป็นคู่ค้าสำคัญอันดับสี่ของเวียดนามรองจากจีน สหรัฐฯ และญี่ปุ่น

พม่า

ชาวเกาหลีเหนือบางส่วนหลบหนีจากจีนลงมายังพม่า หากถูกจับจะถูกจำคุกหลายปี แต่ทางการพม่าไม่ส่งกลับจีน รัฐบาลพม่าถูกกดดันอย่างหนักจากทางการเกาหลีเหนือ หลังการสถาปนาทางการทูตอีกครั้ง พม่ายังเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ชาวเกาหลีเหนือใช้เป็นทางผ่าน ชาวเกาหลีเหนือข้ามจุดตรวจริมแม่น้ำโขง ข้ามพรมแดนเข้ามายังรัฐฉานทางเรือข้ามฝั่งแม่น้ำโขงตามแนวชายแดนตอนใต้ ระหว่างลาวและพม่าหลังจากนั้นจึงเดินทางข้ามแม่น้ำโขงเข้าสู่ไทย (International Crisis Group 2006, 21) ทางการพม่ามีความใกล้ชิดกับเกาหลีเหนือจึงไม่ยอมรับว่าคนเกาหลีเหนือเหล่านั้นคือผู้ลี้ภัยหรือพลเมืองของเกาหลีใต้ เมื่อชาวเกาหลีเหนือมายังสถานทูตเกาหลีใต้ในกรุงย่างกุ้ง ทางการพม่าให้คนเหล่านั้นอยู่ภายใต้การดูแลของสถานทูตเกาหลีใต้ ชาวเกาหลีเหนือจะถูกส่งต่อไปยังบ้านพักและไปยังเกาหลีใต้ในที่สุด แต่ยังมีชาวเกาหลีเหนืออีกจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถเดินทางไปยังสถานทูตเกาหลีใต้ได้และถูกส่งตัวกลับไปยังจีน (Song 2013) อีกทั้งเส้นทางในพม่าเสี่ยงอันตรายอย่างมาก ผู้ลี้ภัยจะต้องผ่านเขตทหารตามรอยต่อแหล่งค้ายาเสพติดคือ สามเหลี่ยมทองคำ เส้นทางนี้ผู้อพยพไม่สามารถผ่านได้ง่าย จะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหมอสอนศาสนา หรือนายหน้าที่จะพาไปยังไทย เมื่อเข้าไปในพม่าแล้วผู้อพยพจะแสดงตัวว่าเป็นนักท่องเที่ยวชาวเกาหลีใต้ และทำพาสปอร์ตหาย

จะถูกส่งตัวไปยังสถานทูตเกาหลีใต้ (Y.J. Choi 2011,414) ในปี ค.ศ. 2006 รัฐบาลพม่าไม่ได้ให้การปกป้องคุ้มครองผู้อพยพที่กำลังหลบหนีไปยังสถานทูตเกาหลีใต้ที่กรุงย่างกุ้ง

กัมพูชาและลาว

กัมพูชาเป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ให้สัตยาบันในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ.1951 รัฐบาลกัมพูชาตระหนักว่าคนเกาหลีเหนือคือพลเมืองของเกาหลีใต้และรัฐบาลกัมพูชาได้ส่งผู้ลี้ภัยไปอยู่ในบ้านพักก่อนจะส่งตรงไปยังเกาหลีใต้ แต่ในขณะเดียวกันกัมพูชาก็ไม่ได้ยอมรับว่าชาวเกาหลีเหนือเหล่านั้น คือ ผู้ลี้ภัย อีกทั้งด้วยเหตุผลที่กัมพูชาไม่ได้มีพรมแดนติดกับจีน จึงมีผู้ลี้ภัยใช้เส้นทางนี้น้อยกว่าที่อื่น

ลาวมีความใกล้ชิดทั้งทางการทูตและทางการเมืองต่อเกาหลีเหนือมากกว่าเกาหลีใต้ ด้วยเหตุผลนี้เองทางการเกาหลีใต้จึงไม่ยอมรับผู้ลี้ภัยเกาหลีเหนือจากลาวโดยตรง เนื่องจากการทุจริตติดสินบนของเจ้าหน้าที่ทางการลาว เป็นเรื่องปกติหากชาวเกาหลีเหนือถูกจับกุม แต่ถ้าจ่ายเงินก็จะถูกปล่อยตัว ในขณะที่ NGO และกลุ่มมิชชันนารีได้เข้ามาช่วยเหลือโดยใช้ช่องทางของสื่อต่างประเทศ เช่น การที่ NGO วิจัยรณสถานทูตเกาหลีใต้ว่าละเลยที่จะให้ความช่วยเหลือชาวเกาหลีเหนือ ตลอดจนทางการลาวได้รับเงินค่าตอบแทนจาก NGO และสถานทูตเกาหลีใต้ในการปล่อยตัวชาวเกาหลีเหนือ

ค.ศ.2009 ทางกรลาวได้อนุญาตให้ชาวเกาหลีเหนือจำนวน 50 คนเดินทางไปยังเกาหลีใต้ได้ และเริ่มที่จะมีมาตรการที่เข้มงวดตามแนวชายแดน รวมทั้งในปี ค.ศ. 2007 นั้นเจ้าหน้าที่ของลาวได้เรียกค่าตัวชาวเกาหลีเหนือ 1,000 เหรียญสหรัฐต่อคนจาก NGO ชาวญี่ปุ่น (Song 2013,66)

ในปี ค.ศ. 2013 ทางกรลาวได้ส่งตัวผู้อพยพชาวเกาหลีเหนือกลับประเทศจำนวน 9 คน (เป็นเด็กวัยรุ่นกำพร้า) คนกลุ่มดังกล่าวถูกเจ้าหน้าที่ทางการลาวจับกุมและส่งตัวไปยังกรุงเปียงยางแทนที่จะส่งตัวไปเกาหลีใต้ สิ่งเหล่านี้นำมาสู่การวิเคราะห์ว่าแต่ละประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ละประเทศต่างมีนโยบายคลุมเครือต่อผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือ อาจเกิดจากการให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน หรือรัฐบาลลาวเองมีความหวาดกลัวชาวต่างชาติที่อพยพเข้ามารวมทั้งชาวเกาหลีเหนือด้วย และอาจจะเป็นไปได้อีกว่าบทบาทของจีนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลลาวและกัมพูชา (Kurlantzick 2014) จากข้อมูลสถิติของเกาหลีใต้ชี้ว่าหลังจากที่ คิม จองอึน ก้าวเข้ามาเป็นผู้นำเพียงแค่ 18 เดือน จำนวนผู้อพยพเกาหลีเหนือลดลงกว่าครึ่ง เนื่องมาจากการควบคุมชายแดนอย่างเข้มงวดมากขึ้น เกาหลีเหนือมองว่าการมีผู้อพยพออกจากประเทศเป็นจำนวนมากเป็นการชี้ให้เห็นว่าเกาหลีเหนือมีค่ายกักกัน (Gulag) จริง ทางกรลาวชี้แจงว่าสาเหตุที่ส่งตัวชาวเกาหลีเหนือ 9 คนกลับประเทศเพราะสอบสวนได้ความว่าพวกเขาเหล่านั้นตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ (Harlan 2013)

ไทย

คนเกาหลีเหนือในไทยมีฐานะเป็น ผู้ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย (Smuggled migrants) มากกว่าที่จะอยู่ในฐานะผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ หลังจากที่มิชชันนารีชาวเกาหลีเหนือ 468 คนที่อยู่ในเวียดนามปี ค.ศ. 2004 ทำให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาจจะถอยหลังกลับในการปกป้องชาวเกาหลีเหนือ หลังจากปี ค.ศ. 2004 ประเทศไทยกลายเป็นทางผ่านที่รวดเร็วและปลอดภัยที่สุดของผู้อพยพแต่ยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับ เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ในปี ค.ศ. 2006 รัฐบาลไทยเริ่มที่จะตระหนักถึงประเด็นผู้แสวงหาการลี้ภัยในไทย รวมทั้งออกนโยบายที่เป็นทางการต่อปัญหาดังกล่าว ไทยเองก็ประสบกับทางแพร่งเหมือนรัฐเพื่อนบ้านอื่นๆ ในด้านหนึ่งต้องมีการปกป้องหลักสิทธิมนุษยชนสากล เนื่องจากเป็นรัฐในสังคมนระหว่างประเทศ อีกด้านหนึ่งต้องรักษาอธิปไตยและคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของพลเมือง (Kim 2010, 12)

ประเทศไทยไม่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย 1951 และไม่มีกฎหมายหรือ กระบวนการที่ใช้งานได้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยภายในประเทศ และไทยถือว่าผู้ลี้ภัยทุกสัญชาติที่อาศัยอยู่นอกค่ายผู้ลี้ภัยชาวพม่าเป็นผู้ที่อยู่ในประเทศโดยผิดกฎหมาย ดังนั้นนโยบายผู้ลี้ภัยของประเทศไทยไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย ทำให้ผู้ลี้ภัยทุกสัญชาติถูกเอารัดเอาเปรียบถูกคุมขังโดยปราศจากความจำเป็นและ ถูกเนรเทศ ในขณะที่ประเทศไทยไม่อนุญาตให้สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติทำการ ตรวจสอบและกำหนดสถานะของผู้ลี้ภัยจากประเทศ ลาว พม่า เกาหลีเหนือ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่ง สหประชาชาติได้รับอนุญาตให้ออกเอกสารรับรองผู้ลี้ภัยจากประเทศอื่นๆ เป็น “บุคคลอยู่ในความห่วงใย” แต่ เอกสารรับรองดังกล่าวไม่ได้เป็นการอนุญาตให้สามารถทำงานได้ (Human Rights Watch 2014)

กระทรวงการต่างประเทศไทยได้กล่าวว่า “ไทยไม่ต้องการเป็นจุดผ่านสำหรับผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย จากประเทศอื่น” ทั้งนี้ชาวเกาหลีเหนือในไทยจะถูกส่งไปยังเกาหลีใต้ เดือนละ 40 คน และเหลือตกค้างอยู่ใน ไทยถึง 400 คน นาย Ebihara นักเคลื่อนไหวชาวญี่ปุ่นให้การสัมภาษณ์ว่า การเมืองเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยเป็น ประเด็นที่อ่อนไหวมาก เพราะว่าประเทศไทยไม่ได้ต้องการที่จะมีสถานะเดียวกับเวียดนามในปี ค.ศ. 2004 (เมื่อ รัฐบาลเกาหลีเหนือต่อต้านที่เวียดนามให้การช่วยเหลือผู้ลี้ภัยเหล่านั้น) ในขณะเดียวกันผู้ลี้ภัยเองก็ต้องการที่จะ เข้ามายังไทยมากกว่าลาวและพม่า เพราะว่าพวกเขาไม่มั่นใจเกี่ยวกับนโยบายของพม่าโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างเกาหลีเหนือและพม่า และหากทางการจีนยอมรับชาวเกาหลีเหนือในฐานะผู้ลี้ ภัยทางการเมืองและช่วยเหลือพวกเขาให้ไปยังประเทศที่สาม น่าจะช่วยลดจำนวนผู้เข้าเมืองผิดกฎหมายใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ (Silp 2014)

ตารางที่ 2: จำนวนชาวเกาหลีเหนือที่ถูกจับกุมที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองประเทศไทยระหว่างปี 2004 – 2011

ปี	จำนวนชาวเกาหลีเหนือ
2004	46
2005	115
2006	752
2007	1785
2008	1724
2009	1848
2010	2482
2011	870

ในจังหวัดเชียงรายโดยเฉพาะ อ.เชียงแสน อ.เชียงของ และ อ.แม่สาย มีผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือเข้ามา มากที่สุดตามลำดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งท่าเรือเชียงแสน ที่เชื่อมต่อไปยังลาวได้ง่าย และสถานีตำรวจเชียงแสน ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ผู้ลี้ภัยจะต้องจ่ายค่าปรับ 53 เหรียญสหรัฐในการถูกจับกุมและขังคุกข้อหาลักลอบเข้า เมืองโดยผิดกฎหมาย ไทยและลาวไม่ได้ให้สัตยาบันผู้ลี้ภัย ในขณะเดียวกันจีนและกัมพูชาซึ่งให้สัตยาบันก็ ไม่ได้นำหลักมนุษยธรรมไปใช้ ในขณะที่ UNHCR ยังคงนิยามชาวเกาหลีเหนือเหล่านี้ว่าเป็น ‘Person in concern’ หรือ บุคคลในความห่วงใย ไม่ใช่ผู้ลี้ภัย (Song 2013, 405)

ในปี ค.ศ. 2006 นายอันโตนิโอ กูเตเรส (เลขาธิการสหประชาชาติคนปัจจุบัน) ได้เดินทางมาเยือนไทย ถึงสถานการณ์ผู้ลี้ภัย แม้ว่าจะไม่รุนแรงมากเหมือนกรณีอื่นๆในโลก ดังนั้นสถานะของชาวเกาหลีเหนือในไทย และลาวอาจจะเป็น *Smuggled refugees* ซึ่งชี้ให้เห็นว่าชาวเกาหลีเหนือไม่ใช่ผู้ลี้ภัยตามกฎหมายระหว่าง ประเทศแต่จะกลายเป็นผู้ลี้ภัยเมื่อพวกเขาหลบหนีสำเร็จแล้ว (Song 2013,406) ในขณะเดียวกัน ทางกรไทย ปฏิเสธข้อเสนอของเกาหลีใต้ในการสร้างศูนย์ความร่วมมือเพื่อช่วยเหลือชาวเกาหลีเหนือที่เข้ามาอย่างผิด กฎหมายในไทยที่ จ.เชียงราย ซึ่งไทยเชื่อว่าอาจจะทำให้จำนวนผู้ลี้ภัยเพิ่มมากขึ้น โดยหากคนเหล่านี้มีจำนวน มากขึ้นและใช้ประเทศไทยเป็นเส้นทางในการลี้ภัย และมีนายหน้าควบคุมอยู่เบื้องหลังจะกลายเป็นภัยต่อ ความมั่นคงของชาติ (Chiangrai 2014)

References

- Anuch Abhabhirom. 2015. *Song-Kram Yen Nai Dan Som: Vikrit tee young maisinsud*. [Cold war in Korea: An enduring crisis]. Bangkok: Matichon. (in Thai)
- Cha, Victor. 2012. *The Impossible State: North Korea, Past and Future*.
http://www.genocidewatch.org/images/North_Korea_12_05_18_The_Impossible_State.pdf (Accessed on December 31, 2014).
- Chang, Y., S. Haggard, and M. Noland. 2008. Migrations experiences of North Korean refugees: Survey evidence from China. <https://piie.com/publications/wp/wp08-4.pdf> (Accessed on December 31, 2014)
- Chiang Rai is heaven destination for North Korean migrants*. 2014.
<http://www.chiangraibulletin.com/2013/07/20/chiang-rai-is-heaven-destination-for-north-korean-migrants/> (Accessed on September 17, 2014).
- Harlan, Chico. 2013. *For those fleeing NK new Problems on obscure escape route through Laos*.
http://www.washingtonpost.com/world/for-those-fleeing-north-korea-laos-poses-new-problems/2013/06/14/ff5aa790-d27f-11e2-a73e-826d299ff459_story.html (Accessed on November 20, 2014).
- Human Rights Watch. 2014. *Thailand: Refugee policies ad hoc and inadequate*.
<http://www.hrw.org/node/110100> (Accessed on October 12, 2014).
- International Crisis Group. 2006. Perilous journeys: The plight of North Koreans in China and beyond. *Asia Report* 122(October).
- Kim, Soo-Am. 2008. *Conception of democracy and human rights in DPRK*. Seoul: Korea Institute for National Unification.
- Kim, Sung Eun. 2010. *The Thai immigration's discriminalization practices towards North Korea refugees*. M.A.Thesis. Southeast Asian Studies, Chulalongkorn University.

- Kurlantzick, Joshua. 2014. *Laos returns NK refugee to the North*” Council on Foreign Relations.
<http://blogs.cfr.org/asia/2013/06/17/laos-returns-north-korean-refugees-to-the-north/> (Accessed on November 30, 2014].
- Lee, Hae Young. 2009. *Lives for sale: Personal accounts of woman fleeing North Korea to China*.
 Washington, DC: HRNK Publications- U.S. Committee for Human Right in North Korea.
- Margesson, R., E. Chanlett-Avey, and A. Bruno. 2007. North Korean refugees in China and human rights issues: International response and U.S. policy options. *CRS Report for Congress*, September 26.
- Silp, Sai. 2014. *North Korea refugees see North Thailand as entry point*. http://www2.irrawaddy.org/article.php?art_id=7310 (Accessed on September 16, 2014).
- Song, Jiyoung. 2013. *Smuggling refugees: The social construction of North Korean migration*.
http://ink.library.smu.edu.sg/soss_research/1384 (Accessed on October 22, 2014].
- . 2015. Twenty years’ evolution of North Korean migration, 1994–2014: a human security perspective. *Asia & the Pacific Policy Studies* 2(2): 399–415.
- Suk, Lee. 2005. *The DPRK famine of 1991-2000: Existence and impact*. Seoul: Korea Institute for National Unification.
- Tanaka, Hiroyuki. 2008. *North Korean: Understanding migration to and from a closed country*.
<http://www.migrationpolicy.org/article/north-korea-understanding-migration-and-closed-country>
 (Accessed on January 19, 2015).
- Young-Jin, Choi. 2011. Human Rights Infringement on North Korean Refugees, Migration Networks and Policy Implication in Asia. *Journal of peace and unification studies*3(1): 385-429.